

Diskussionspromemoria: Utveckling av möjligheterna med kontinuerligt lärande i utbildningssystem

INNEHÅLL

1) Inledning	3
2) Utgångspunkter	3
Systemet måste svara bättre på framtida behov	3
Fördelning av utbildningsutbudet	4
Slutsatser	5
3) Förändringar i omgivningen.....	6
Den utvidgade läroplikten	6
Servicecenter för kontinuerligt lärande och sysselsättning	6
Den nordiska modellen för arbetskraftsservice	6
Överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna	7
Reform av den sociala tryggheten.....	7
4) Frågor gällande handledning och inriktning	7
Högskolor	7
Yrkesutbildning	12
Fritt bildningsarbete	14
Servicecenter för kontinuerligt lärande och sysselsättning.....	16
5) Fortsatt beredning.....	16

1) Inledning

I enlighet med statsminister Sanna Marins regeringsprogram kommer en parlamentarisk reform av det kontinuerliga lärandet att genomföras under regeringsperioden. I helhetsöversynen ska man beakta utbudet och finansieringen av utbildning under hela utbildningsvägen, den sociala tryggheten, omställningsskyddet, utkomstskyddet för arbetslösa, den frivilliga och arbetskraftspolitiska utbildningen samt att identifieringen av kunnande ska anpassas till det nya systemet. [Den parlamentariska gruppens riktlinjer](#) färdigställdes 17.12.2020.

Visionen för reformen av det kontinuerliga lärandet är att alla har de kunskaper och färdigheter och det kunnande som behövs för ett meningsfullt liv, att var och en utvecklar sitt kunnande under tiden i arbetslivet och att kunnandet förnyar arbetslivet och arbetslivet förnyar kunnandet.

Utifrån visionen har man ställt upp mål för reformen av det kontinuerliga lärandet. De viktigaste målen är att höja befolkningens kompetensnivå, förbättra sysselsättningsgraden, öka jämställdheten i deltagandet och förbättra tillgången på kompetent arbetskraft. Den parlamentariska gruppen gav riktlinjer för 27 åtgärder som inleds för att nå målen.

Genomförandet av riktlinjerna pågår. Det parlamentariska reformprojektet fortgår fram till den 31 mars 2023.

En av riktlinjerna för den parlamentariska gruppens fortsatta förberedelser var en reform av det nuvarande tillhandahållandet av utbildningsutbud på högskolor och läroanstalter för personer i arbetsför ålder.

I den här promemorian har man övervägt olika alternativ, genom vilka det nuvarande utbildningsutbudet för högskolor och läroanstalter skulle kunna utvidgas och inriktas på målgruppen för kontinuerligt lärande, så att det skulle stödja möjligheten att uppnå målen med kontinuerligt lärande. Lösningarna måste utgöra en sammanhängande politisk helhet med övriga utbildningspolitiska mål.

Den 8 april 2021 lämnade statsrådet en [utbildningspolitisk redogörelse](#) till riksdagen. I den fastställs målbilden för utbildningen och forskningen fram till 2040-talet samt de ändringar i resurserna, strukturerna och styrningen som behövs för att uppnå målet. I redogörelsen satte regeringen upp som mål att hela åldersklassen för unga tar examen från andra stadiet och minst 50 procent av unga vuxna avlägger en högskoleexamen. Målet är också att alla ska ha möjlighet att utveckla och uppdatera sitt kunnande i olika skeden av yrkeskarriären oberoende av bakgrund, arbetsplats, boningsort, livssituation eller funktionsnedsättning. I redogörelsen konstateras att en ökning av utbildnings- och kompetensnivå inte är möjlig utan tillräckliga resurser för utbildning och forskning och en klok fördelning av dem.

2) Utgångspunkter

Systemet måste svara bättre på framtida behov

Arbetslivet och dess kompetenskrav förändras snabbt. De viktigaste förändringsfaktorerna är globaliseringen, den teknologiska förändringen och åldersstrukturen. En uppdatering av kompetensen är allt viktigare när arbetets innehåll och de erforderade förmågorna förändras och förnyas. För allt fler människor är det också nödvändigt att byta yrke.

Den teknologiska utvecklingen gör att gamla uppgifter och yrken försvinner. Mest förändras och minskar arbeten som kräver kortare utbildning. Samtidigt uppstår nytt arbete som enligt prognoserna till största delen förutsätter kompetens på högskolenivå¹. Om denna förändring inte kan stödjas genom kompetensutveckling, kan det leda till ökad arbetslöshet bland lågutbildade och en samtidig brist på kompetent arbetskraft som bromsar ekonomins förnyelse. Och vice versa: genom satsningar på kompetens

---

¹ Hanhijoki, Ilpo (2020), Efterfrågan på utbildning och arbetskraft 2035. Prognostiseringsresultat om framtida utbildningsbehov av Prognostiseringsforum för kunnande. Utbildningsstyrelsen 2020:6.

som riktas och dimensioneras rätt är det möjligt att avsevärt främja och stödja digitaliseringen i samhället och arbetslivet, övergången till en grön ekonomi och annan strukturomvandling i arbetslivet.

Upp till en halv miljon människor i arbetsför ålder kommer de närmaste åren att befinna sig i en situation, där den egna kompetensen måste förnyas eller kompetensnivån ökas på grund av de ovan beskrivna förändringarna i arbetslivet och samhället. Utmaningen är att kompetensutvecklingen borde kunna skötas med metoder som inte sänker sysselsättningsgraden, det vill säga minskar andelen och mängden som deltar i arbetskraften. Därför måste kompetensutvecklingen under arbetslivet huvudsakligen ske genom att arbete och utbildning samordnas och att hänsyn på annat sätt även tas till livssituationen.

De reformer av yrkesutbildningslagstiftningen, högskolelagstiftningen och finansieringssystemen samt de ändringar som gäller arbetslöshetsförmåner som genomförts under de senaste åren stöder kontinuerligt lärande under arbetskarriären. Åtgärderna räcker dock inte till för att svara på den utmaning omskolning och fortbildning innebär för befolkningen i arbetsför ålder. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling OECD bedömer i sin rapport³ att Finland har ett utvecklat utbildningssystem som erbjuder personer i arbetsför ålder mångsidiga möjligheter att utveckla kompetensen inom olika utbildningsnivåer. Deltagandet och kompetensen är på hög nivå. Samtidigt finns det betydande utmaningar i systemet för kontinuerligt lärande gällande inriktningen av utbildningen, vilket konkretiseras i att utbildningen anhopar sig kraftigt och att vissa grupper helt lämnas utanför kompetensutvecklingen samt som ett matchningsproblem i fråga om arbetskraften. I OECD:s rapport konstateras också att tillhandahållandet av korta utbildningar som motsvarar arbetsmarknadens behov är begränsat i Finland. Problemen med tillgång på arbetskraft ökade ända till början av 2020. I början av 2020 uppgav cirka 45 procent av de arbetsplatser som sökt arbetskraft att de hade svårigheter att hitta anställda till lediga tjänster. Coronan har minskat rekryteringsproblemen men det återstår fortfarande många problem.

Den 8 april 2021 lämnade statsrådet en utbildningspolitisk redogörelse till riksdagen. I den konstateras att åldersgrupperna inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen kommer att minska kraftigt fram till 2030. Antalet årskullar som övergår till andra stadiet kommer att vara större än i dag ända till 2030 varefter det kommer att sjunka kraftigt. De årskullar som uppnår högskoleåldern kommer fram till mitten av 2030-talet att vara nära nog lika stora som i dag och minskar sedan.

Fördelning av utbildningsutbudet

Det finns lämpligt utbildningsutbud för personer i arbetsför ålder inom alla utbildningsnivåer. År 2021 avsattes totalt cirka 525 miljoner euro i budgeten som i stor utsträckning riktar sig till personer i arbetsför ålder².

Beloppet är ändå betydligt lägre än resurserna i det offentliga utbildningssystemet som i verkligheten riktas till personer i arbetsför ålder. Kalkylmässigt används totalt cirka 1,18 miljarder av offentliga medel till yrkesinriktade studier för personer som är minst 25 år och till högskolestudier som ska leda till examen för personer som är minst 30 år och som avlagt examen³. Cirka 97 600 personer i arbetsför ålder (25 år eller äldre) började sin examensutbildning år 2019 vilket är över hälften av alla nya studerande. 59 procent av de nya studerandena (116 216) på den yrkesinriktade examensutbildningen och 46 procent av högskolornas nya studerande (62 900) vid examensutbildningarna är minst 25 år⁴.

Situationen beror på olika saker för yrkesutbildningar och högskoleutbildning. När det gäller högskoleutbildning handlar det delvis om att de som slutfört andra stadiet, på grund av det stora antalet sökande, inte kan påbörja högskolestudier inom den tid de önskar och åldern för start av högskolestudier blir till följd av detta hög. Yrkesutbildning däremot är utöver för ungdomar som nyligen avslutat den

---

² Inom allmänbildande utbildning, grundläggande studier för vuxna och gymnasieutbildning, och på högskolor öppna högskolestudier, specialiseringsutbildningar, fristående utbildningar och förberedande utbildning för invandrare. Huvudsakligen gagnas personer i arbetsför ålder av arbetafskraftsutbildning som inte leder till examen, utbildningsutbud inom fritt bildningsarbete och anslag från det kontinuerliga lärandet.

³ Vid fördelningen av finansiering av yrkesutbildning för personer äldre än 25 år har 2020 års kalkylmässiga finansiering (tot. 1,85 miljarder) använts som grund för fördelningen av prestationer per åldersgrupp. Information som använts vid fördelningen av yrkeshögskolornas och universitetens finansiering för personer över 30 år var utöver kalkylmässig finansiering (tot. 1,19 miljarder) för utbildningar inom kontinuerligt lärande och examen som avlagts av personer vid minst 30 års ålder.

⁴ Källa: Statistikcentralen, 2018 års studerande vid grund-, yrkes- och specialyrkesexamensutbildning och nya studerande på yrkesinriktade högskolor och universitetens lägre och högre högskoleexamensutbildningar

grundläggande utbildningen också avsedd för vuxna som redan befinner sig i arbetslivet. Särskilt yrkes- och specialyrkesexamen erbjuder möjlighet för personer i arbetsför ålder att uppdatera sin kompetens under arbetslivet.

Det utbildningspolitiska målet är att utöka andelen personer med högskoleutbildning till 50 procent i åldersklassen 25–34 år. För att uppnå detta mål måste universitetsexamen till största delen slutföras före 25 års ålder. Detta i sin tur förutsätter att högskolestudierna huvudsakligen har påbörjats vid 21 års ålder. En bieffekt av att uppnå detta mål är att den finansiering som beskrivits tidigare ”för vuxna” minskar betydligt. Detta betyder dock inte att *möjligheterna* att påbörja sin första högskoleexamen vid en äldre ålder skulle minska. Målet är en situation där människor som efter 25 års ålder befinner sig i en situation där den första universitetsexamen ännu inte har avlagts, helt enkelt är färre och därmed blir det färre som påbörjar en sådan.

Samtidigt bör observeras att vid utbildning som leder till examen har över 55 procent av personer äldre än 25 år redan avlagt en examen på minst samma nivå.⁵ Detta innebär att en betydande del av personer i arbetsför ålder kompletterar eller förnyar sin kompetens genom att använda en utbildning eller delar av den som är offentligt finansierad. Individerna strävar efter att på ett rationellt sätt utnyttja den utbildning som finns tillgänglig. När det inte finns tillräckligt med lämplig utbildning för personer som arbetar och när examensutbildningar är kostnadsfria, söker sig många som redan avlagt examen på nytt till en examensutbildning. För högskolornas del har detta exempelvis delvis lett till en situation där endast en av tre nya studenter fortsätter sina studier omedelbart⁶. På grund av den stora mängden sökande räcker inte högskoleplatserna till hela åldersgruppen som avlagt studentexamen och för de som efter yrkesutbildning söker sig till högskolautbildning. Den stora mängden sökande till högskolorna ökar också efterfrågan på yrkesutbildningar i de unga åldersgrupper som har avlagt studentexamen.

Slutsatser

- Behoven av kompetensutveckling under tiden i arbetslivet är omfattande och det är inte möjligt att alla behov av kontinuerligt lärande kan tillgodoses med offentliga medel. Reformen av kontinuerligt lärande måste huvudsakligen genomföras inom budgetramen. Det är därför extra viktigt att begränsade offentliga medel riktas på ett för samhället och arbetslivet ändamålsenligt sätt. (fördelning här; resurser från examina till kortare delar)
- Systemets (utbildningsutbud avsett för personer i arbetsför ålder, för komplettering, uppdatering och förnyelse av kompetens) styrförmåga måste förbättras betydligt.
- Man måste utöka det riktade utbud (riktade här; mer flexibelt tillhandahållande av övriga utbildningar t.ex. inom olika sektorer för arbetslivets behov, för specifika grupper) inom kontinuerligt lärande som till sin längd är kortare, med ett flexibelt genomförande, vilket möjliggör studier som genomförs vid sidan av arbete och familjeliv (sänker inte sysselsättningsgraden).

---

⁵ Av de som tackade ja till en högskoleplats hade år 2020 26 % (över 25 år) redan avlagt en examen på minst samma nivå. Som examen på samma nivå räknades examen från yrkeshögskola eller en kandidatexamen. Om personer med examen från yrkeshögskola som tackat ja till att avlägga kandidatexamen inte räknas är andelen 23 %. Den största delen av dem var personer som kommit till utbildning vid yrkeshögskola och som hade tidigare examen från yrkeshögskola. Den största andelen som sökte sig till samma sektor sökte sig till social- och hälsovården (44 %) och även teknik (38 %). Till exempel hade endast 6 % av de som sökt sig till handelsutbildningarna tidigare handlexamen, övriga hade tydligare bytt inriktning.

⁶ År 2021 fortsatte 39 % till högskoleutbildning på grund av tilläggsplatser

3) Förändringar i verksamhetsomgivningen

Den utvidgade läroplikten

Målet i regeringsprogrammet är att alla som går ut grundskolan ska slutföra en utbildning på andra stadiet. Läropliktsåldern höjs till 18 år och studierna på andra stadiet blir avgiftsfria för de ungdomar som omfattas av den utvidgade läroplikten. Den utvidgade läroplikten träder i kraft 2021. Lagen tillämpas för första gången på de läropliktiga elever som under våren befinner sig i grundskolans 9:e årskurs (i huvudsak födda 2005). Den utvidgade läroplikten påverkar särskilt anordnare av gymnasieutbildning, yrkesutbildning och grundläggande utbildning. I och med utvidgningen beräknas utbildningen på andra stadiet årligen börja omfatta ytterligare cirka 8 000 elever jämfört med den nuvarande situationen. Att genomföra reformen förutsätter att utbildningsanordnarna utöver att satsa på kostnadsfritt studiematerial och verktyg dessutom satsar på handledning av de läropliktiga, särskilt extra handledning för de som riskerar att avbryta sina studier och de som befinner sig i övergångsskedets utbildningar samt handledning efter avlagd examen.

Servicecenter för kontinuerligt lärande och sysselsättning

Som en del i implementeringen av reformen av kontinuerligt lärande har regeringen beslutat att grunda Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning. Lagen gällande detta trädde i kraft 1.9.2021. Enligt lagen skall Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning samordna och utveckla informations-, rådgivnings och handledningstjänsterna, analysera prognostiseringsuppgifter om kompetens- och arbetskraftsbehov för personer i arbetsför ålder och stödjande regionala nätverk samt finansiera utbildning och andra kompetenstjänster som riktar sig särskilt till dem som har sysselsättning eller står utanför arbetskraften och som kompletterar det övriga offentligt understödda utbildningsutbudet. Servicecentrets verksamhet är tänkt att startas i slutet av 2021.

Inrättandet av servicecentret kommer att öka tillhandahållandet av riktade, flexibla och korta utbildningar som stödjer arbetslivets strukturförändringar för personer i arbetsför ålder. Servicecentret har totalt 90 miljoner till sitt förfogande för finansiering av utbildningar för åren 2021–2024. De utbildnings- och kompetenstjänster som finansieras av servicecentret är en ny verksamhetsmöjlighet för läroanstalter, utbildningsanordnare och högskolor, där deltagandet är frivilligt. Dessutom får läroanstalter och högskolor stöd från servicecentrets prognostiseringsuppgifter, övrig informationsproduktion och utvecklingsarbete samt de regionala nätverken för planeringen av den egna strategiska och operativa verksamheten.

Den nordiska modellen för arbetskraftsservice

Enligt regeringsprogrammet bereder regeringen en reform av utkomstskyddet för arbetslösa och tjänsterna för arbetslösa med målet att förkorta arbetslöshetsperioderna, underlätta mottagande av kortvarigt arbete, uppmuntra till jobsökning samt reformera och lindra påföljdssystemet inom utkomstskyddet för arbetslösa så att rättigheter och skyldigheter är i balans. Syftet är att man i en sysselsättningsplan för arbetssökanden kommer överens om en personlig skyldighet att söka jobb och om tjänster, till exempel utbildning och rehabilitering. Dessutom nämns det i regeringsprogrammet att resurser för personlig service för arbetssökande vid arbets- och näringsbyråerna ska garanteras.

Som en del av ovannämnda helhet, har regeringen beslutat bereda den så kallade nordiska modellen för arbetskraftsservice, för vilken en regeringsproposition är under beredning. I och med den nordiska modellen för arbetskraftsservice skulle förändringar göras i processen vilka stödjer styrandet av de arbetssökande till tjänster som gäller utveckling av kompetensen. Arbetssökande och tjänster som stöder det effektiviseras också under utbildningen. I och med förändringen förväntas efterfrågan på flexibla, kortvariga och lämpliga kompetenstjänster för personer i arbetsför ålder öka. Sett ur aspekten för den nordiska modellen för arbetskraftsservice är det nödvändigt att det finns tillräckligt med kompetenstjänster tillgängliga som de arbetssökande behöver. Detta kräver utbildningsmöjligheter som stöder kontinuerligt lärande.

Överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna

Regeringen beslutade vid sin halvtidsöversyn att gå vidare med beredningen av en överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna. Tjänsterna förväntas överföras helt till kommunerna under 2024. Detaljerna för överföringen av tjänsterna kommer att preciseras under beredningen, men det kommer att ha en betydande inverkan på strukturerna för skötseln av sysselsättningen och särskilt för förverkligandet av tjänsterna för kompetensutvecklingen för de arbetssökande. För att överföringen ska bli framgångsrik är det viktigt att det finns tillräckligt med kompetenstjänster tillgängliga och att de är korrekt riktade ur en sysselsättningsaspekt.

Reform av den sociala tryggheten

Målet med reformen av den sociala tryggheten är ett klarare och mer fungerande system ur människans synvinkel, som gör det möjligt att samordna arbete och social trygghet i föränderliga livssituationer. Syftet är att utveckla den sociala tryggheten både strukturellt och funktionellt på lång sikt. Statsrådet tillsatte våren 2020 en parlamentarisk kommitté för att bereda en reform av den sociala tryggheten. Kommitténs mandattid är 23.3.2020–31.3.2027.

Kommittén utarbetar ställningstaganden, där den beskriver vilka problem inom social trygghet den löser i sitt arbete, riktlinjerna för lösningarna samt på vilken typ av strukturer inom social trygghet som lösningarna grundar sig på. Ställningstagandena utgör stommen för reformens färdplan, som kommer att publiceras som mellantidsrapport våren 2023. Ett av ämnena vid kommitténs septembermöte är det kontinuerliga lärandet och utkomstskyddet under studietiden.

4) Frågor gällande handledning och inriktning

Högskolor

Högskolornas examensutbildning används delvis på ett oändamålsenligt sätt för behovet av komplettering av kompetensen. På grund av överefterfrågan på högskoleutbildning är fördelningen av platser för sökande huvudsakligen ett nollsummespel. Den enas plats innebär att någon annan blir utan. Om en sökande får två platser, blir någon annan helt utan. I nuläget är det två mekanismer som stöder fördelningen av högskolornas examensutbildning för så många som möjligt. För det första, enligt *bestämmelsen om en högskoleplats* kan man acceptera max en studieplats per ny termin. För det andra har högskolorna en skyldighet att reservera en del av studieplatserna för dem som ansöker om sin första studieplats. De här kvoterna för förstagångssökande har använts sedan 2016, men först på senare år har de börjat påverka fördelningen av platser.⁷ En fjärdedel av högskoleplatserna (i den första cykeln) går fortfarande till sökande med tidigare studierätt och 10 % till personer som har en tidigare högskoleexamen i Finland (eller båda).⁸ Man kan anta att tack vare kvoterna riktas högskoleplatser till sökande som annars helt skulle blivit utan högskoleplats. Enligt regeringsprogrammet *"För att en större andel av åldersklassen ska avlägga högskoleexamen före 2030 är målet att utöver att öka antalet nybörjarplatser också erbjuda studieplatser särskilt till personer som avlägger sin första högskoleexamen samt att utveckla alternativa vägar för antagning till högskoleutbildning för branschbytare och personer som vill få tilläggskompetens."* Högskolorna har varit försiktiga med att fastställa kvoter. Möjliga sätt att flytta efterfrågan på examensutbildningar genom att utvidga utbildningsutbudet inom kontinuerligt lärande:

- a) **Incitamenten i högskolornas finansieringsmodeller utökas för erbjudande av kontinuerligt lärande.** Om andelen för kontinuerligt lärande i nuvarande finansieringsmodeller skulle utökas, skulle detta troligtvis styra användningen av högskolornas resurser bort från examensutbildningen eller forskning. Målet för utbildningsnivån för examensutbildning skulle snarare kunna motivera en

⁷ <https://tilastoneuvos.vipunen.fi/2020/10/23/havaintoja-kerkeakoulujen-kevaan-2020-opiskelijavalinnoista-opiskelijavalintauudistus-covid-19-ja-lisaaloituspaikat-osa-1/>

⁸ I vissa avseenden bygger fenomenet på arbetslivets praxis och de förväntningar som examenssystemet ställer på yrkehögskoleexamen på samma nivå bl.a. inom social- och hälsovårdssektorn.

motsatt förändring. En större reform av finansieringsmodellerna, som skulle uppmuntra högskolor till att i samarbete erbjuda utbildning i en betydligt mer samordnad helhet, kunde vara en mer motiverande metod (se punkt c). Då skulle utökandet av utbudet i praktiken ske genom att öka utbildningsverksamhetens produktivitet. Finansieringsmodellerna som använts för högskolorna sedan början av 2021 ökade allokeringen av finansiering baserat på kontinuerligt lärande jämfört med tidigare. I finansieringsmodellen för yrkeshögskolor fördelas 8 procent (tidigare 5 %) och i universitetens modeller 4 procent (tidigare 2 %) på grundval av studiepoäng inom kontinuerligt lärande. Detta inkluderar studiepoäng från öppen högskoleutbildning, specialiseringsutbildningar, separat studierätt samt för yrkeshögskolor förberedande utbildning för invandrare. I tabell 1 nedan visas utvecklingen av antalet studiepoäng under de senaste åren. Poängmängden har ökat dramatiskt, men det är inte helt klart i vilken mån 2020 års höga siffror beror på coronaåret och i vilken utsträckning det är ett fenomen som kommer att fortsätta.

Tabell 1: Studiepoäng inom kontinuerligt lärande i högskolorna 2016–2020

		2016	2017	2018	2019	2020	Tillväxt 2016– 2020
Yrkeshögskolor	Öppna universitetet	201 841	202 940	232 133	297 500	467 920	132 %
	Separat studierätt	3 708	1 004	8 386	4 298	8 111	119 %
	Specialiseringsutbildningar	1 812	9 799	19 714	28 262	38 565	2028 %
	Förberedande utbildning för invandrare	1 504	3 760	3 977	3 478	4 622	207 %
Universitet	Öppna universitetet	355 115	354 102	371 294	416 366	557 181	57 %
	Separat studierätt	42 061	38 234	35 214	36 848	46 756	11 %
	Specialiseringsutbildningar	944	7 223	8 087	13 078	12 482	1222 %
	Separat studierätt, lärare	33 720	30 194	30 039	26 601	27 447	-19 %

Delvis kan ökningen av studiepoäng bero på utvidgningen av den öppna leden. Det bör noteras att den öppna högskoleutbildningen till stor del är arrangerad med samma basfinansiering som examensutbildningen. För högskolan (och högskolesystemet) är kostnaderna för den examen som den studerande avlagt desamma (eller till och med högre) om den studerande antastill utbildningen via den öppna leden. Skillnaden är om kostnaderna uppstår före eller efter den faktiska antagningen av studerande. Högskolesystemets ekonomiska fördelar i relation till den studerandes val utan öppna studier finns endast i avgifterna som erhålls från den studerande för de öppna studierna, dvs. exempelvis 450 euro för 30 studiepoäng, varav en del går åt till de öppna högskolestudiernas förvaltning. Beloppet är marginellt i förhållande till kostnaderna för utbildningen, dvs. detta är inte en metod med vilken man kan öka volymen på examensutbildning.

Högskolornas nuvarande finansieringsmodell är i bruk till och med slutet av nuvarande avtalsperiod (2024). Det har varit brukligt att fatta beslut om finansieringsmodellen två år innan den tillämpas. Enligt den fastställda tidsplanen ska ändringarna därför beredas under 2022, för beslut vid årsskiftet 2022–23.

- b) Det öppna nätutbudet utökas och koordineras.** Enligt regeringsprogrammet "ska högskolesystemet utvecklas till en plattform för studerande och för kontinuerligt lärande:

Studering med olika status – examensstudering, studering för livslångt lärande och personer som saknar studieplats – kunde flexibelt välja studier bland utbildningsutbudet vid alla finländska högskolor, oberoende av organisationsgränser och geografiska begränsningar. Styrningen och finansieringen av högskolorna betonas så att högskolorna uppmuntras till att i så stor utsträckning som möjligt erbjuda sitt utbildningsutbud också till andra än de egna examensstuderingarna och till att ordna undervisning i samarbete med andra högskolor.” Utan tilläggsfinansiering skulle ökningen av utbudet och möjligheterna att delta ske genom ökad produktivitet. Högskolornas digivision skapar förutsättningar för högskolorna att fungera och att erbjuda utbildning samordnat och gemensamt samt möjliggöra deltagande för personer i olika livssituationer. Ett sätt att öka produktiviteten kunde alltså vara t.ex. att högskolorna inte skulle ordna parallella och samtidiga nätbaserade utbildningar i nuvarande omfattning. I praktiken skulle högskolor behöva uppmuntras, styras och/eller åläggas att samordna det öppna nätbaserade utbildningsutbudet som en helhet, med få överlappningar. Samtidigt skulle exempelvis möjligheterna till biämnestudier över högskolegränserna kunna växa. En reform av finansieringsmodellerna för att uppmuntra till samarbete skulle kunna vara ett element i detta (se även b ovan). Dessutom bör ansträngningar göras för att skapa modeller för förverkligande, där den enskilda studentens marginalkostnad ligger nära noll (inom de sektorer som detta är möjligt.) Det finns exempel på sektoriellt gemensamt utbud, t.ex. Fitech. Målen kan främjas under pågående regeringsperiod genom att via informationsstyrningen påverka digivisionsarbetet och å andra sidan åstadkomma en funktionell förändring i högskolorna. Tidsfönstret för förändringen av finansieringsmodellen beskrivs i punkt b.

- c) **En utökning av det skräddarsydda utbudet uppmuntras på olika sätt.** Högskolornas utbud av kortvariga utbildningar inom kontinuerligt lärande består i enlighet med de nuvarande lagarna av examensdelar som erbjuds som öppen högskoleundervisning (eller separat studierätt), examensdelar som tillhandahålls som affärsverksamhet (säljs till ett pris som åtminstone täcker utgifterna) och övrig fortbildning som anordnas som affärsverksamhet. Det är inte ändamålsenligt att skapa nya (korta) utbildningsformer. Systemet borde snarare förtydligas genom att minska mekanismer med vilka anslag inom UKM:s huvudkategori används för finansiering av högskolornas kontinuerliga lärande: under de senaste åren har utbudet av kontinuerligt lärande även finansierats med olika understöd. Eftersom affärsverksamhet inte kan stödjas med understöd, handlar det då om att finansiera öppen högskoleutbildning som utgörs av examensdelar eller fristående studier, fastän poäng som avläggs här kommer att beaktas i finansieringsmodellerna. Lösningen kunde vara att om man vill använda externa statliga medel ytterom basfinansieringen för att anordna examensdelar, skulle detta alltid göras som en upphandling med Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning som aktör.

Behov finns speciellt för mer skräddarsydda utbildningar än examensdelarna. Enligt lagen kan högskolorna erbjuda sådana endast som avgiftsbelagd fortbildning. Skräddarsytt utbud är avgiftsbelagd affärsverksamhet och till den del som offentliga medel används till detta är upphandling det enda sättet som möjliggör riktande av offentlig finansiering till utbildningen..

Alternativt skulle man i princip kunna överväga att genom lagstiftning skapa en kort utbildning som finansieras med offentliga medel utanför finansieringsmodellerna, men detta kan nog inte anses vara ändamålsenligt. I vilket fall skulle målet kunna vara att fördelningen av högskolornas basfinansiering inte påverkas av utbildning som är finansierad av understöd eller som är finansierad av annan extern finansiering: om servicecentret, UKM eller tredje part finansierar utbildning för kontinuerligt lärande med understöd eller upphandling, skulle det inte ackumulera resultat som beaktas i fördelningen av finansiering i enlighet med finansieringsmodellerna. I praktiken bör sådan finansiering därför alltid åtminstone täcka kostnaderna.

Föregående och kompletterande förslag har samlats i tabellen nedan:

Högskolans utbildningsform	Syfte	Metod (preliminär skissering)
fortbildning som anordnas som affärsverksamhet (andra åndelar av en examen)	<p>Marknaden växer (ökar försäljning och anskaffning)</p> <p>Uppbyggandet av en lägesbild bl.a. i TEAS-projektet https://tietokaytoon.fi/-/koulutusmarkkinat-suomessa-karma-</p> <p>Den enda mekanismen som gör det möjligt för en offentlig aktör att finansiera utbildning är genom upphandling.</p>	<p>Högskolan kan inte använda offentliga medel för genomförandet, och kan således inte stödas finansiellt.</p> <p>(?) Genom diskussion uppmuntras högskolor att skapa ett fönster in i sina "potentiella" skraddarsydd utbildningserbjudanden som tydliga skraddarsydd produkter (beskrivet t.ex. ämnen, utformningsprocess, pris etc.)</p>
Delar av examen som arrangeras som fortbildning (klienten betalar helt, inget statsunderstöd)	<p>Marknaden växer (ökar försäljning och anskaffning).</p> <p>(?) När det gäller användningen av offentliga medel förtydligas systemet så att tillhandahållandet av öppen högskoleundervisning/fristående studier finansieras genom basfinansiering och inte separat dessutom genom projektfinansiering.</p> <p>Detta innebär att om den offentliga sektorn utanför basfinansieringen finansierar tillhandahållandet av examensdelar, skulle detta eftersträvas att genomföras genom upphandling.</p>	<p>Högskolan kan inte använda offentliga medel för genomförandet, och kan således inte stödas finansiellt.</p> <p>(?) Servicecentret styrs att finansiera högskolornas examensdelar genom upphandling, inte genom anslag. Alternativet är att i stadgarna skapa en kategori för examensdelar som till 100 % är projektfinansierade och vars prestationer inte beaktas i finansieringsmodellerna.</p> <p>(?) Som en bieffekt skapar högskolorna också försäljningsverksamhet för övriga köpare, när utbildningen säljs till den offentliga förvaltningen.</p>
Öppen högskoleutbildning (huvudsakligen finansierat genom basfinansiering)	<p>Man ökar möjligheterna att delta. (Enligt regeringsprogrammet "högskolorna som en plattform för kontinuerligt lärande").</p> <p>Man styr högskolorna att utöka utbudet i sektorer där utbudet i nuläget är lågt.</p> <p>Underrepresenterade grupper deltagande utökas.</p> <p>Deltagandet utökas i arbetslivets brytningspunkter.</p>	<p>En vision för den öppna högskolan utarbetas i enlighet med den utbildningspolitiska redogörelsen. Möjliga utvecklingsalternativ:</p> <p>(?) Reform av vägledning och finansieringsmodeller till att starkt uppmuntra/förutsätta samarbete (jfr regeringsprogrammets skrivelse digivisio; förslag b och c ovan)</p> <p>(?) I områden, där mängdanpassat förverkligande acklimatiseringsätt är möjligt utökas detta. I dessa kan också användas sätt för föärverkligande, där betalning sker först i genomförandefasen ("freemium-modellen")</p> <p>(?) Betalningsklasser tas i bruk, exempelvis så att utbildning skulle vara kostnadsfri för arbetslösa och för de som blivit utanför högskoleutbildning och å andra sidan dyrare än för närvarande för andra. Det positiva med detta vore att deltagandet för underrepresenterade grupper skulle öka, fördelningen av offentliga resurser skulle bli mer korrekt och beroende på pristaket skulle systemet få mer pengar. Utmaningen vore svårigheten med fördelningen och de som eventuellt skulle bli förbigångna.</p>

		<p>(?) Betalningsklasserna skulle också kunna bestämmas efter studiestadie, t.ex. så att man skulle kunna ta ut större avgifter för kurser i slutet av magisterstudier eller kandidatfasen än för kurser på grundnivå.</p> <p>(?) Volymen av utbudet inom ett visst område styrs i likhet med examensutbildning med finansiella incitament eller genom bestämmelser. Exempelvis fastställs finansieringsandelar per område eller skyldigheten att arrangera en del av studierna som öppna i enlighet med utbildningsansvaret.</p>
Separata studierättigheter (utbildning av examensdelar, som inte särskilt marknadsförs, och som man deltar i som sådan med examensutbildningen)	<p>Man ökar utbudet och underlättar deltagandet.</p> <p>(I nuläget, t.ex. sökning 2 gånger per år månader före terminsstart)</p>	<p>(?) Distinktionen mellan fristående studier och öppen högskoleutbildning tas bort från bestämmelserna. När målet är att även icke-examensstuderande ska kunna delta i en stor del av undervisningen av examensdelarna, borde det inte finnas någon särskiljning. Detta lär inte kunna genomföras som någon punktmässig lagändring utan skulle behöva vara del av någon större reform.</p>
Förberedande utbildningar	<p>Bland annat i det utkast till plan för tillgång till högskoleutbildning som Tapio Kosunen utarbetat presenterades förberedande utbildning för invandrare också i universitetslagen. Vid remissförandet instämde inte universiteten reservationslöst i detta.</p> <p>Yrkehögskolorna arrangerar förberedande utbildningar för invandrare. Universiteten har utfört försök. se utlåtanden till punkt 41 https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=37a9f122-9f5b-4c0d-8114-660fe12d684e</p>	Förberedande utbildning till universitetslagen
Specialiseringsutbildningar	<p>Den nya lagstiftningen gällande specialiseringsutbildningen trädde i kraft den 1 januari 2015, men användningen av den nya utbildningsmodellen har inte etablerats inom alla områden till en del av högskolornas arbetslivssamarbete, planeringen av utbildningsutbudet och främjandet av tillgången på forskningsdata.</p> <p>Utredning 2019 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161577</p> <p>Specialiseringsutbildningar är avgiftsbelagda för deltagarna</p>	<p>Specialiseringsutbildningarna skulle kunna lanseras i större utsträckning som en utbildningsform som uppfyller behoven inom kontinuerligt lärande.</p> <p>Specialiseringsutbildningarnas ställning övervägs parallellt med utvecklingen av specialyrkesexamen.</p>
Examensutbildning (yrkehögskoleexamen, kandidatexamen,	Användningen av examensutbildning för behoven i kontinuerligt lärande minskas i situationer där det inte är nödvändigt att slutföra en hel examen	Förslag a ovan

magisterexamen, utbildning för högre yrkeshögskoleexamen	Det är oklart hur stor andel av examensutbildningen som bör betraktas som tillhandahållande av kontinuerligt lärande	
--	--	--

Yrkesutbildning

Över hälften av de nya studerande vid yrkesutbildningen är över 25 år och två tredjedelar har överskridit den läropliktsåldern. 30 procent av de som studerar vid en yrkesinriktad grundexamen är över 25 år.

De yrkesinriktade examina är yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen och specialyrkesexamen. Särskilt yrkes- och specialyrkesexamen erbjuder möjlighet för personer i arbetsför ålder att uppdatera sin kompetens under arbetslivet. Utöver yrkesinriktade examina och examensdelar kan man inom yrkesinriktad utbildning genomföra utbildningar som inte leder till examen, såsom utbildning som fördjupar och kompletterar yrkesmässig kompetens, vars mål inte är att genomföra examen eller delar av den samt förberedande utbildning för yrkesinriktade uppgifter, som förbereder för förvärvs- och trafikflygare, flygledare eller förarna inom den spårbundna stadstrafiken.

Antalet examina som har avlagts har minskat efter 2018. År 2018 avlades sammanlagt 81 000 yrkesinriktade examina och år 2020 endast 65 000. Samtidigt har antalet avlagda examensdelar ökat med 45 % bland de studerande som inte siktar på att slutföra hela examen. Den här ökningen kommer från delar inom yrkesinriktade grundexamina.

Totalt sett har antalet genomförda kompetenspoäng sjunkit med 6 procent under åren 2018–2020, så ökningen i avläggandet av examensdelar har inte ersatt minskningen av examensutbildningen.

Förhållandet mellan yrkesinriktade grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina gällande avlagda examina har förblivit oförändrat. Grundexamen stod för 66 % av de examina som slutfördes 2020. Som mest var denna andel 72 procent under åren 2015 och 2017. Det finns emellertid områdes- och arrangörsspecifika skillnader. Hälften (48 %) av efterfrågan på specialyrkesexamen inriktades på specialyrkesexamen för ledarskap och företagsledning, ledarskap och produktutveckling, som huvudsakligen avläggs av andra än yrkesskoleutbildade.

Inom yrkesutbildningen är den studerandes studieväg individuell och flexibel. I utbildningen koncentrerar man sig på att skaffa kunnskap som saknas. Det har föreskrivits att utbildningsanordnaren är skyldig att erkänna tidigare kunnskap. För varje studerande som inleder utbildningen utarbetas en personlig utvecklingsplan för kunskapsutvecklingen (PUK), där den studerandes tidigare kunnskap erkänns och det planeras hurdan kunnskap den studerande behöver och hur det förvärvas i olika inlärningsmiljöer. Samtidigt planeras de handlednings- och stödåtgärder som behövs. Som mål för utbildningen kan man sätta upp även studier för en examensdel eller en mindre kompetenshelhet. I alla yrkesinriktade examina ingår även en eller flera valfria examensdelar. Examina kan även omfatta examensdelar från andra yrkesinriktade examina samt vid behov gymnasiestudier och högskolestudier.

Anordnare av yrkesutbildning erhåller statsunderstöd huvudsakligen som kalkylerad finansiering. Anordnarna av yrkesutbildning beviljas basfinansiering, prestationsfinansiering och genomslagsfinansiering på kalkylerade grunder. Finansieringssystemet för yrkesutbildningen använder sig av koefficienter för att jämföra ut kostnadsskillnader mellan olika typer av examina (grundexamen, yrkesinriktad grundexamen och specialyrkesexamen), utbildningsområden och stödåtgärder i anslutning till utbildning (t.ex. VALMA) för utbildningsområden och utbildningar. Med koefficienterna stöds dessutom utbildningspolitiska mål, såsom kompetensutveckling för de som inte har någon examen från andra stadiet.

Den totala årliga finansieringen som utbildningsanordnaren erhåller är summan av de olika verksamheter som vederbörande förverkligar, som även påverkas av egenskaper hos studentgruppen och genomförandet av examina och delexamina samt studiernas effekt (b.l.a. sysselsättning och övergång till fortsatta studier och responsen från studerande och arbetslivet). Finansieringssystemet är budgetbaserat, kalkylmässigt och relativt. Riksdagen beslutar varje år om momentets anslag som fördelas mellan anordnarna i enlighet med finansieringssystemet. De förverkligade kostnaderna påverkar inte direkt nivån på anslaget. Det finansiella

systemet som delvis fungera är på prestationsbasis uppmuntrar anordnarna att agera så att det ska uppstå så många avlagda examensdelar och examina som möjligt. Eftersom systemet är relativt, är framgången för en anordnare finansiellt bort från finansieringen för de anordnare som inte har lyckats lika bra.

När det gäller yrkes- och specialyrkesexamen som är särskilt avsedda för personer i arbetsför ålder har bestämmandet av koefficienten påverkats av en kostnadsmotsvarighet som är så exakt som möjligt och attraktionen i att anordna examensformerna ifråga. Kostnaderna för yrkes- och specialyrkesexamen verkar vara klart lägre än för grundexamen. Detta har lett till att koefficienterna har satts klart lägre än för grundexamen. En lägre koefficient kan ändå påverka hur attraktivt det är att anordna examensformen. Om samma kundgrupp istället vägleds till att avlägga en grundexamen eller del av den, medför detta en betydligt större ekonomisk nytta för anordnaren.

Det finns 43 olika finansieringskoefficienter som styr verksamheten, och det finns ingingen säker uppfattning om de enskilda koefficienternas styrverkan. Koefficienterna påverkar utbildningsanordnarnas beslut på olika sätt och vid beslutsfattandet ges de lokalt olika betydelser. På grund av det stora antalet koefficienter uppstår inte någon tydlig målstyrning och det är svårt att förutspå utbildning och stödåtgärder som riktas till olika befolkningsgrupper.

Det relativa finansieringssystemet å sin sida påverkar anordnarna, sett ur ett ekonomiskt nyttoperspektiv, så att det är lönsamt att rekrytera sådana grupper till utbildningarna, som man på förhand kan tänka att kommer att avlägga examen snabbt och självständigt. En snabb rotation inom ett studerande ger anordnaren mest nytta. I finansieringssystemet finns en koefficient för de som inte har någon examen från andra stadiet. Den resulterande finansieringsnyttan av detta riktar sig dock särskilt till de anordnare där majoriteten av studerande består av sådana som slutför grundskolan. Dessutom påverkar grundutbildningskoefficienten endast finansieringen som erhålls för examen och inte för examensdelarna. Utöver maximeringen av prestationer påverkas anordnarnas beslutsfattande exempelvis av ägarstyrning och den betydande andelen basfinansiering (70%) som baseras på det målinriktade antalet studerandear.

Det nuvarande tillhandahållandet av yrkesutbildning kommer att kompletteras av *Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning (JOTPA)*, som ska genomföra "punktinsatser" på områdena. Med hjälp av JOTPA kan sådana genomföranden finansieras som uppkommer till följd av plötsliga behov, främjar förändringen inom arbetslivet enligt områdets profil, och som de centrala ministerierna och arbetsmarknadsorganisationerna (rådet) anser vara nödvändiga att genomföra. Vägledningen som sker genom JOTPA möjliggör för sin del ett lättande av den övriga styrningen.

Utmaningen med kontinuerligt lärande inom yrkesutbildning är att utvidga deltagande i utbildning, särskilt bland underrepresenterade grupper, vilket förutsätter att tröskeln för att delta i utbildning sänks.

Möjliga metoder att förbättra inriktningen av utbudet av kontinuerligt lärande inom yrkesutbildning:

- a) **Deltagandet i yrkesutbildning för underrepresenterade grupper (invandrare, vuxna med svaga grundläggande kunskaper, partiellt arbetslösa) främjas.** Man sänker tröskeln för deltagande i utbildningen genom att erbjuda små kompetenshelheter som utgörs av delar av yrkesinriktad examina och i koppling till dem stödjande studier som stärker studiefärdigheter, grundläggande kunskaper och språkkunskaper, och som genomförs samtidigt som yrkesutbildningen. Samtidigt görssätten att genomföra gemensamma examensdelar i samarbete med fritt bildningsarbete, grundläggande utbildning för vuxna och integrationsutbildning mångsidigare för att stödja utbildning och sysselsättning i synnerhet för underrepresenterade grupper. Med de gemensamma examensdelarna stärks de i arbetet och livet nödvändiga grundläggande färdigheterna och förutsättningarna för fortsatta studier och livslångt lärande.
- b) **Utbudet av platsoberoende yrkesutbildning främjas** bland annat genom att öka digitalt utbildningsinnehåll för yrkesinriktad utbildning genom att bland annat använda tjänsten öppna lärresurser. Syftet kan vara att öka utbildningsanordnarnas gemensamma webbubudav sådana gemensamma utbildningsinnehåll som inte behöver skraddarsys individuellt. Det skulle vara lättare att delta i utbildning bland annat vid sidan av arbetet.
- c) **Specialyrkesexamen kommer att utvecklas till en ny och mer omfattande form av kompetensutveckling.** Eftersom nya arbetsuppgifter till stor del uppkommer i sektorernas gränssnitt och förutsätter mer individuella kompetensprofiler än tidigare, utvecklas

specialyrkesexamen i en mer omfattande riktning, som samtidigt bättre möjliggör skräddarsydda lösningar. I examina suddas bindningar till noggrant avgränsade yrken ut och möjligheter skapas för ett gemensamt utbildningsutbud överutbildningsnivåer. Studerande skulle kunna avlägga enskilda yrkesinriktade examensdelar eller samla dem samt utbildning från högskolornas och fria bildningens utbildningsutbud till en hel examen. En examen skulle anses vara avslutad när ett bestämt minimiantal kompetenspoäng har samlats ihop.

- d) Reformen av finansierings- och styrsystemet;** Kontinuerligt lärande som en del av yrkesinriktad utbildning främjas genom att förnya finansierings- och styrsystemet för yrkesutbildning så att kvantitativa och kvalitativa mål kan sättas upp för utbildnings anordnarna. Målen kan till exempel avse antalet personer som deltar i examensutbildningen, avläggandet av examensdelar eller volymen på läroavtalsutbildningen.

För att uppnå målen för kontinuerligt lärande (och målen för de läropliktiga studerandena) krävs nya metoder för verksamhetsstyrning. De kan exempelvis vara:

- Användning av indikatorer och ett s.k. larmsystem; handledningssamtal med de som presterar bra och dåligt samt till den relaterade effekter på finansieringsnivån
- Regionala informationsdiskussioner
- En mer systematisk användning av strategifinansieringen och dess inriktning på centrala politiska mål

När det gäller finansieringen separeras finansieringen som är avsedd för utbildning av dem med läroplikt från finansieringen av kontinuerligt lärande i statsbudgeten. Samtidigt främjas finansieringssystemets ändamålsenlighet och inverkan genom att kriterierna för finansiering förenklas och förnyas.

I finansieringssystem identifieras kompetenshelheter som är mindre än examensdelar och som utgörs av innehållet i yrkesinriktade examensdelar samt i anslutning till dem studier som stärker studiefärdigheter, grundläggande kunskaper och språkkunskaper.

Finansieringen av yrkes- och specialyrkesexamen skulle huvudsakligen förverkligas inom det kontinuerliga lärandets helhet. Deras finansieringsnivå skulle inte påverka finansieringen av yrkesutbildning för de med läroplikt och tvärtom. Detta gör det enklare att planera erbjudandet baserat på kundernas mål och behov.

En reform av finansieringssystemet skulle ge utbildningsanordnarna stor beslutsmakt i förverkligandet av den egna strategin. Reformen av finansierings- och styrsystemet skulle även omfatta förfarandet för anordnartillstånd för yrkesutbildning vars styreffekt inte står i proportion till den arbetsmängd det föranleder. Målet bör vara att förenkla styrningen av anordnartillstånden.

Fritt bildningsarbete

Syftet med det fria bildningsarbetet är att utifrån principen om livslångt lärande ordna utbildning som stöder enhetlighet, jämlikhet och aktivt medborgarskap i samhället. Målet för undervisningen inom det fria bildningsarbetet är att främja individers mångsidiga utveckling, välmående och välfärd och att främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. Det fria bildningsarbetet kännetecknas av studier efter eget val, samhörighet och delaktighet.

Utbildning inom fritt bildningsarbete finansieras i statsbudgeten årligen med cirka 170 miljoner euro. Statsandelen inom det fria bildningsarbetets utbildning är beroende på elevform 57 % eller 65 %, med undantag för utbildning som godkänts inom integrationsplanen för invandrare och i fortsättningen även utbildning som riktar sig till läropliktiga på folkhögskolor, där statsandelen är 100 %. Målgrupperna för fritt bildningsarbete är människor i alla åldrar från barn till seniorer, men en stor del av utbildningen inom fritt bildningsarbete riktar sig till befolkningen i arbetsför ålder.

Fritt bildningsarbete leder inte till examen utan kompletterar det övriga utbildningssystemet.

Utbildningsinnehållet regleras inte med bestämmelser utan läroanstalternas huvudmän kan alltid genomföra sådan utbildning som efterfrågas lokalt, regionalt eller nationellt.

Utmaningen för fritt bildningsarbete är att komma med i nätverk där regionala utbildningsbehov utvärderas och där man överväger hur man på bästa sätt kan tillgodose dessa. Kommunförsöken med sysselsättning och upprättandet av servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning öppnar på ett nytt sätt upp möjligheten för fritt bildningsarbete att delta jämlikt med övriga utbildningsformer i den regionala utbildningsplaneringen och genomförandet av utbildningarna. Genom nätverken blir möjligheter och styrkor inom fritt bildningsarbete kända i större utsträckning vilket å sin sida öppnar upp nya utbildningsinitiativ inom ramarna för statsandelsfinansierad utbildning av läroanstalter inom fritt bildningsarbete.

En särskild styrka inom fritt bildningsarbete är att stärka underrepresenterade gruppers basfärdigheter och språkkunskaper. Det fria bildningsarbetets styrkor är också det heltäckande pedagogiska tillvägagångssättet gällande utbildning, där studerandenas olika behov, även andra än behov av fördjupning i bestämda ämnen eller fortbildningsämnen, beaktas. Detta kan sänka tröskeln till att även delta i annan utbildning. Att stärka motivationen egenförmågan är viktiga faktorer i utbildningen för att få med sig underrepresenterade grupper i kompetensutvecklingen. Kunskapen inom det fria bildningsarbetet gällande utvecklingen av utbildningar för underrepresenterade målgrupper skulle kunna användas i större utsträckning än idag.

Hinder för användningen av det fria bildningsarbetets statsandelsutbildning som utbildning med låg tröskel är studerandeavgifterna som är en del av finansieringshelheten i de här utbildningsformerna som är delvis statsandelsfinansierade. Detta accentueras då det gäller stärkandet av de grundläggande färdigheterna. Folkhögskolor och medborgarinstitut har möjlighet att kompensera avgifter med finansiering genom studiesedelunderstöd. Studiesedelunderstöd kan beviljas enstaka studerande eller hela utbildningar för att sänka eller eliminera studerandavgifterna. Volymen på studiesedelunderstödet är emellertid väldigt begränsat och det behövs även förändra målgrupper än de underrepresenterade målgrupperna.

Inom det fria bildningsarbetets utbildning finns många olika möjligheter att stärka de grundläggande färdigheterna. För invandrare ifråga om vilka integrationstiden ännu pågår är det kostnadsfritt att studera läs- och skrivkunskaper samt övriga integrationsfrämjande språkstudier (utbildning i enlighet med 20 § 2 mom. i lagen om främjande av integration (1386/2010), i enlighet med grunderna i läroplanen för integrationsutbildningen för vuxna invandrare eller Utbildningsstyrelsens rekommendation om en läroplan för utbildning för invandrare), om utbildningen är godkänd i invandrandens integrationsplan. För invandrare som har överskridit integrationstiden finns ingen motsvarande regelrätt avgiftsfri utbildningsväg för att lära sig de grundläggande språkfärdigheterna, utan utbildningen kan förverkligas beroende på läroanstaltsform med 57 % eller 65 % statsandel och resten av utbildningskostnaderna måste täckas med studerandavgifter eller med annan finansiering av huvudmannen. Denna brist håller på att bli än mer uttalad, eftersom integrationstiderna för de asylsökande som anlände till Finland 2015 nu håller på att gå ut och alla har ännu inte uppnått en sådan nivå på språkkunskaperna att de via utbildningen på andra stadiet kan avancera in i arbetslivet. I samband med remissförfarandet för regeringens proposition för den pågående ändringen av 10 § i av lagen om fritt bildningsarbete (finansiering av invandrare under integrationstid) fästes i alla utlåtanden uppmärksamhet vid att man i fortsättningen bör sträva efter att säkerställa finansieringen i fråga om invandrare som överskridit integrationstiden.

Det fria bildningsarbetets möjligheter att uppfylla målen för kontinuerligt lärande kan förbättras på följande sätt:

- a) **Sänka tröskeln för högskolestudier** genom att kombinera undervisning av studiefärdigheter och vägledning till öppna högskoleutbildningar.
- b) **Sådana incitament och modeller stöds genom vilka studier som stärker grundläggande färdigheter och språkkunskaper kombineras med yrkesutbildning på deltid.** Samtidiga studier stärker kompetensen och motivationen gällande de grundläggande färdigheterna.
- c) **Olika alternativ för hur utbildning som stärker de grundläggande färdigheterna kan genomföras kostnadsfritt utreds omedelbart** Detta inkluderar utbildningar/målgrupper som ska ingå i den avgiftsfria kretsen samt de olika alternativens kostnadseffekter.

Servicecenter för kontinuerligt lärande och sysselsättning

Riksdagen kan besluta om att utöka finansieringen eller att rikta den mot akuta eller enskilda kompetensbehov. **Fortsättningsvis kommer de anslag som riksdagen tillför enskilda behov att fördelas genom servicecentret** (som bidrag/ upphandlingar). De anslag som servicecentret nyttjar kan vara öronmärkta för exempelvis ett bestämt område, branscher eller målgrupper.

5) Fortsatt beredning

Diskussionerna inleds med ett öppet onlineevenemang som leds av kanslichefen. Efter evenemanget kommer avdelningarna, vid behov i samarbete med varann, att fortsätta beredningen i samarbete medintressenterna. I slutet av 2021 kommer diskussionens slutledningar att sammanställas och beslut kommer att fattas om hur man ska gå vidare.

I de fortsatta diskussionerna bör följande bedömas:

1. Främjar åtgärderna de centrala målen som satts upp för kontinuerligt lärande?
  - a. Ökning av sysselsättningsgraden och tillgången på kvalificerad arbetskraft:
    - i. Bättre överensstämmelse med arbetslivets behov
    - ii. Möjliggörande av studier vid sidan av arbetet
  - b. Ökad kompetensnivå och jämlikhet i deltagandet:
    - i. Bättre fördelning och riktbarhet av resurserna
    - ii. Ökat deltagande och förbättrat hos underrepresenterade grupper
2. Skapar åtgärderna en sammanhängande politisk helhet med övriga utbildningspolitiska mål?
3. Räcker de här åtgärderna för att uppnå målen? Vad annat borde göras?